

Mojca Kacjan, Osnovna šola Polzela

POVEJ MI, KATERI JEZIK GOVORIŠ, IN REKEL BOM, POVEJ MI ŠE VEČ – DELO Z UČENCI PRISELJENCI

Verjetno bi za današnji čas bolj veljalo pravilo *Povej mi, kateri jezik govoriš, in povedal ti bom, kdo si*, saj so pred-sodki o nekaterih tujejezičnih ljudeh zasejani globoko v nas. Kot učiteljica se z učenci priseljenci srečujem že vrsto let in moje najpomembnejše spoznanje je, da je treba pri teh otrocih predsodke kar hitro pozabiti in k temu spodbuditi tudi učence.

MOJ PRVI STIK

Pred leti, ko sem prvič prestopila prag Pedagoške fakultete v Mariboru, sem hitro ugotovila, da ena izmed mojih soolk prihaja iz Rusije. Slovensko je sicer govorila zelo dobro, a razlike so bile slišne. Povprašala sem jo, kje se je tako dobro naučila slovenskega jezika, in povedala mi je, da je morala pred vpisom na fakulteto opraviti tečaj slovenščine, čeprav je vpisala študijski program angleščine in nemščine in je večina predavanj potekala v teh jezikih. Tečaj slovenščine se mi je takrat zdel nesmiseln, a z današnjimi izkušnjami vidim to kot edino pravilno rešitev. Dekle se je namreč, samozavestno in z znanjem jezika države, v kateri je bivalo, podalo novim izzivom fakultete naproti. Čeprav je bila študentka iz tujine, se je brez težav vključila v našo družbo in mej med nami ni bilo.

LETA KASNEJE

O tej temi kasneje nisem več razmišljala, vse dokler nisem sama začela učiteljske poti. Sprva sem na otroke priseljen-ce gledala kot na še eno dodatno delo, ki nam ga nalaga že tako ali tako zahteven šolski sistem. Kako učiti angleščino otroka, ki slovenskega jezika ne razume, ki nima niti volje učiti se, saj je bil vržen v novo okolje, ne da bi bile pri tem upoštewane njegove želje. Tem otrokom pred vpisom v osnovno šolo nihče ne ponudi tečaja ali jih sprašuje o okoliščinah, v katerih so se znašli. Dodelimo jim uro slovenščine na teden, načeloma so vpisani v en razred nižje, prvo leto so neocenjeni in nato čakamo: bo otrok, ki je doživel veliko hudega, ki je zapustil svoj dom in znano okolje ter ljudi, v tem razburkanem morju splaval ali bo potonil. V vsakem primeru nas večina učiteljev na koncu naredi kljukico in s tem se zgodba konča. A ne vedno dobro.

DOMOVINA UČENCA PRISELJENCA NAJ NE BO KLJUČNI PODATEK

Ko takole opazujem učence priseljence, med njimi zaznam razlike v učni pripravljenosti glede na to, iz katerih držav prihajajo. Iste ocene v spričevalih lahko pomenijo izrazite razlike v znanju in učnih navadah. A kraj bivanja tu ne bi smel biti edini ali ključni podatek, ki zanima učitelja. Gre tudi za ogromne razlike v kulturi in maternem jeziku. Učencu, ki prihaja iz Rusije, bo učenje slovenščine seveda steklo veliko lažje kot učencu, ki prihaja s Kosova. Prav tako imajo učenci iz vzhodnih držav doma po mojih izkušnjah pogosto več podpore pri učenju novega jezika in pri socializaciji v novo okolje kot na primer učenci iz Albanije in Kosova. Večina slednjih doma nikoli ne govori slovensko in predvsem pri deklicah je pogosto šolanje samo nujna obveznost, ki jo je treba izpolniti, pa naj bo le-to uspešno ali ne.

SOBIVANJE RAZLIČNIH KULTUR IN IZZIVI, PRED KATERE SO POSTAVLJENI OTROCI

Letošnje šolsko leto pa je tudi mene kot učiteljico po vseh teh letih postavilo na preizkušnjo. Kot razredničarka sem prevzela razred enaindvajsetih otrok, od katerih sta dva iz Bosne in Hercegovine in dva s Kosova. Sicer so vsi štirje že nekaj časa v Sloveniji in bolj ali manj dobro govorijo slovenski jezik. Svojo vlogo sem tokrat videla drugje. Izmed omenjenih štirih je le ena deklica, ki se v razredu drži v ozadju; nesamozavestna in plašna je in se le s težavo oglašaja, saj ve, da njeno znanje slovenskega jezika ni na zavidljivi ravni, in je zato raje tiho. Prihaja s Kosova, enako kot eden izmed fantov, ki je v razredu sicer dobro sprejet, a poskuša na vsak način zabrisati sledi svojega porekla. Tudi on se pri pouku redkokdaj oglasi, saj je tudi njegovo znanje slovenskega jezika zelo šibko. Preostala dva sta iz Bosne in Hercegovine. Opazi se, da sta se slovenskega jezika naučila lažje, saj je razlik med obema jezikoma manj, v razredni skupnosti delujeta samozavestneje, na eni strani sicer ponosna na svoje poreklo, a če se le da, o tem ne govorita veliko, saj preprosto želita biti del razreda. Kot izziv sem si zato zastavila to, da te štiri otroke podprem pri vključevanju v razredno skupnost tako, da bodo samozavestno stopili v

razred, da se ne bodo skrivali nekje v ozadju ter da tudi drugim učencem omogočijo spoznati svoje korenine, saj bodo le tako lahko ponosni na svojo prvotno domovino.

EVROPSKI DAN JEZIKOV KOT DOBER POVOD

Vsako leto na šoli obeležimo 26. september, evropski dan jezikov. V letošnjem šolskem letu smo se odločili, da delavnice izvedemo pod naslovom *Skupaj smo bogatejši*, s poudarkom na jezikih, ki jih govorimo na šoli. Čeprav smo seveda vključili slovenščino, angleščino, nemščino in francoščino, jezike, ki jih na šoli poučujemo bodisi kot redni ali izbirni predmet, so bili v ospredju predvsem učenci priseljenci, ki obiskujejo našo šolo, in njihovi materni jeziki. Tako smo v tednu od 26. 9. do 29. 9. na šoli v vsakem oddelku od 1. do 7. razreda izvedli bralne urice in predstavitev jezika, v katerem je bila prebrana pravljica. Poleg že omenjenih jezikov smo spoznali še ruščino, bosanščino in albanščino. Predvsem slednji sta bili pri učencih zelo dobro sprejeti in učenci priseljenci so kar žareli od ponosa, da so lahko za nekaj časa oni postali učitelji in učili druge učence jezika, v katerem so samozavestni, v katerem ne delajo napak in v katerem lahko na glas povedo svoje misli, saj vsaj enkrat na njih nihče ni gledal zviška. Tako so učenci spoznali rusko cirilico in pravljico *Маша и три медведя* (*Maša in trije medvedi*), tipične bosanske jedi in pravljico *Crvenkapa* (*Rdeča kapica*) ter albanski jezik in prav tako *Kapak i kuq* (*Rdeča kapica*). Strah in tremo pred prvo delavnico so seveda občutili prav vsi. Niso vedeli, kako se bodo drugi učenci odzvali, kako bodo sprejeti. A nepropisen je bil izraz na njihovih obrazih, ko so pripovedovali, kako dobro je bilo in kako se veselijo naslednje delavnice. Še in še in še enkrat so želeli doživeti ta občutek, da so popolnoma sprejeti, da jim drugi zavidajo njihovo znanje, da lahko samozavestno stojijo pred skupino učencev in jim opisujejo stvari, ki jih dobro poznajo, berejo v jeziku, ki jim je domač, govorijo o svoji državi in jih ob tem zajame val domačnosti in poznanosti. Učenci priseljenci so kmalu postali zvezde šole.

KORAK NAPREJ

Kot razredničarka sem seveda želela narediti še več. Svoj cilj sem razdelila na tri ure oddelčne skupnosti, in sicer v prvi uri spoznavanje učencev priseljencev v obliki kviza, v drugi spoznavanje in učenje njihovega maternega jezika ter v tretji uri oddelčne skupnosti delo z besedilom v različnih jezikih.

Prva šolska ura je minila prehitro, lahko bi ji namenili še najmanj dvakrat toliko časa. V razredu smo izvedli kviz na temo *Kako dobro poznaš svoje sošolke in sošolce*, s katerim sem se počasi, po korakih začela osredotočati le na učence

priseljence v razredu. Pogovarjali smo se o krajih njihovega rojstva, njihovih domovinah, zastavi, himni, jeziku, znamenitostih njihovih mest, kaj so ta mesta pomenila med prvo in drugo svetovno vojno in kaj v vojni za Jugoslavijo, spoznavali smo njihov denar in primerjali, koliko je vreden v primerjavi z evrom, osvetljevali smo posebnosti njihove kulture, navade, običaje itd.

Ura oddelčne skupnosti je bila prav vzorčni model medpredmetnega povezovanja, saj smo se dotaknili geografije, zgodovine, glasbene umetnosti, likovne umetnosti, naravoslovja, slovenščine in še česa. Pa vendar moj cilj ni bil medpredmetno povezovanje, temveč spoznavanje sošolcev, ki že dolgo sedijo v istih vrstah, a jih pravzaprav sploh ne poznajo. Učenci priseljenci so pripovedovali zgodbe iz svojih mest, govorili o znamenitostih, ob slikah opisovali svoje spomine. Zares zanimivo jih je bilo poslušati, še lepše pa je bilo opazovati žar v njihovih očeh. Zdaj so blesteli v svojem razredu, od sošolcev in sošolk pa so bili deležni le pozitivnih besed, kot so: »Nisem vedela, da prihajaš iz tako lepega mesta« ali pa »Albanščina je pa res težek jezik. Kako ti je uspelo?« Sošolci so lahko zaslutili, kako zahtevno je usvajanje je tujega jezika, še posebno če se moraš v njem učiti.

Druga ura oddelčne skupnosti je bila namenjena spoznavanju njihovega jezika, torej albanščine na eni strani in bosanščine na drugi. Čeprav s Kosova prihajata dva učenca, smo kar hitro ugotovili, da vsak od njiju govori drugačno narečje in da so razlike kar očitne. Tudi pri bosanščini so bile manjše razlike, saj je eden izmed učencev iz hrvaškega dela, drugi iz bošnjaškega. Govorili smo še o podobnostih in razlikah med hrvaščino, bosanščino in srbsčino. Pokazalo se je, da so tudi nekateri drugi učenci dovolj večji teh jezikov, da so se lahko aktivno vključili v pogovor, kar je predstavljalo dodaten povezovalni dejavnik.

Zadnja ura oddelčne skupnosti, namenjena tej tematiki, je bila delo z zgodbo *Jaz* avtorja Philipa Waechterja. Zgodba je zelo poučna, saj v obliki slikanice govori o medvedku, ki sicer vse zmore sam, trdno prepričan o svojem prav, dokler na koncu le ne ugotovi, da je tudi on kdaj osamljen, ko potrebuje pomoč in bližino drugega, in takrat se zateče k medvedki, ki ga rade volje sprejme v svoj objem in mu pomaga pregnati samoto. Učenci so zgodbo že poznali, saj smo jo prebrali pri eni prejšnjih ur oddelčne skupnosti, zato so se lahko nemudoma lotili dela z besedilom. Razdeljeni v šest skupin so s skupnimi močmi besedilo prevedli v albanščino (v vsako zgoraj omenjeno narečje posebej), bosanščino, angleščino, nemščino in španščino. Zdaj so vlogo mentorjev poleg učencev priseljencev prevzeli tudi nekateri, ki jim bolj ležijo drugi tuji jeziki.

Ko smo končne izdelke primerjali med seboj, so učenci ugotovili, kako med vsemi omenjenimi jeziki izstopa albanščina, saj ni podobna nobenemu izmed naštetih, in spet je bila na mestu pohvala učencema, ki prihajata iz tistega okolja in sta kljub temu ob sorazmerno nizki podpori šolstva in šolskega sistema uspela prebroditi začetne težave in nato začela graditi svoje znanje slovenščine.

POGLED NAZAJ

Ko danes, z vsemi svojimi izkušnjami in znanji, gledam nazaj na svoje doživetje učencev priseljencev pri pouku, si lahko rečem le še: »Postavi se v njihovo kožo.« Predstavljajte si, da vas kot otroka odpeljejo v državo, katere jezika ne razumete, kjer je šolski sistem vsaj navidezno svetlobna leta oddaljen od tistega, ki ga poznate, kjer vas vsi ne sprejemajo najbolje, saj so prežeti s predsodki o tem, od kod prihajate. Nekaj časa vas nato v šoli še pustijo pri miru z ocenami, nekdo vas enkrat tedensko poučuje jezik, ki ga doma ne govorite, ki vam je tuj in zveni popolnoma drugače od vašega maternega jezika.

Raje bi se vrnil domov, kjer ste se počutili varno, pa se ne morete in vas o tem tudi nihče nič ne povpraša. Nato nastane kaos, v šoli bi radi ocenili vaše znanje, znanje, ki ga nimate, med urami se dolgočasite, ker ne razumete polovice povedanega, učitelj bi rad na govorilne ure povabil vaše starše, pa se dobro zavedate, da nima smisla, ker tudi starši ne govorijo tega jezika itd. Kako se počutijo vsaj nekateri učenci priseljenci, lahko samo slutimo, saj vseh ne moremo in ne smemo metati v isti koš. A na te zgoraj omenjene moramo biti pozorni, njim moramo nameniti svoj čas, moramo jim pomagati, da se počutijo sprejete, da na njihovih obrazih žarijo samozavest, ponos, vedoželjnost, radost, za njih je največja možnost, da v tistem razburkanem morju potonejo, in upam si trditi, da jih v veliki meri lahko rešimo le mi, učitelji. Veliko vlogo imamo v njihovih življenjih. A če delo opravljamo s srcem, kot radi rečemo, bo plačilo tisti žarek in nasmeh, zadovoljstvo in hvaležnost na obrazu otroka, ki potrebuje pomoč. Zase lahko rečem, da mi občasno uspe. Kaj pa vi?

Kako spodbujati razvoj mišljenja

Od temeljnih miselnih procesov do argumentiranja

Alenka Kompore, Tanja Rupnik Vec

Priročnik je namenjen osnovnošolskim in srednješolskim učiteljem različnih predmetov ter bodočim pedagoškim delavcem. Učitelju omogoča spodbujanje in razvoj kritičnega mišljenja pri učencih, ponuja eksplicitne poučevalne pristope, miselne izzive in naloge za razvoj kritičnega mišljenja na različnih stopnjah izobraževanja od osnovne do srednje šole. Prikazana so različna deklarativna in proceduralna znanja s področja kritičnega mišljenja.

Cena: 31,90 €

Naročila:
www.zrss.si
zalozba@zrss.si